

kana, jää tarinan toinen puoli varsin vähälle.

Yleisesti ottaen kirjan toimittajien päätös rajata Jordanian ja Pyhän maan evankelis-luterilaisen kirkon sekä muiden Israelin ja Palestiinan alueella toimivien kirkkojen teologiset näkökulmat pois on varsin valittava ja yllättäväkin ratkaisu. Nyt ainoa maininta ei ole täysin todenmukainen, ja lisäksi se on varsin vähättelevä: Israelissa asuvilla palestiinalaisilla kristityillä kerrotaan olevan täydet oikeudet ja velvollisuudet, mutta "he valittavat poliittista ja yhteiskunnallista syrjintää" (s. 84). Toki muistetaan maininta, että miehityksellä alueilla tilanne on täysin toinen. Keskustelemalla aiheesta myös kumppanikirkon kanssa olisi kirjasta saatu hiukan moniäänisempi ja tasapainoisempi. On varsin mahdollista, että myös näillä kirkkoilla olisi jotain sanottavaa kirjan teologiseen teemaan.

TIMO R. STEWART  
VALTIOT. TRI

**JAMES SETH ADCOCK**  
**"Oh God of Battles! Steal My Soldiers' Hearts!":**  
**A Study of the Hebrew and Greek Text Forms of Jeremiah 10:1–18.**  
**Contributions to Biblical Exegesis and Theology 83.**  
**Leuven: Peeters 2017.**  
**283 s.**

Jeremian kirja on keskeinen Raamatun tekstikriittiselle tutkimukselle, koska sen hepreankielinen masoreettinen teksti ja kreikankielinen Septuagintan teksti eroavat merkittävästi toisistaan sekä pituudeltaan että tekstijärjestykseltään. Tekstien erot ja niiden merkitys kirjan tekstihistorialle tulevat erityisesti esille jakeissa 10:1–18, koska Qumranin kä-

sikirjoitusten joukossa on säilynyt hepreankielinen teksti, jossa nämä jakeet poikkeavat masoreettisesta tekstistä mutta vastaavat Septuagintan tekstiä. Adcockin teos osallistuu näiden jakeiden tekstikriittiseen keskusteluun argumentoimalla, että masoreettinen teksti on varhaisempi kuin Septuaginta.

Teos on julkaisua varten toimitettu monografia Adcockin väitöskirjasta, joka valmistui vuonna 2015. Adcock toimii postdoc-tutkijana Ariel-yliopistossa. Hänen tutkimuksensa on keskittynyt Jeremian kirjan teksti- ja kirjallisuuskritiikkiin sekä erityisesti Septuagintan ja masoreettisen tekstin välisiin eroihin.

Johdantoluvussa Adcock esittelee lyhyesti Jeremian kirjan tutkimushistoriaa, teoksessa käytettyä metodologiaa ja tutkimuksensa tavoitteita. Nykytutkimuksessa yleisesti hyväksytyyn käsitykseen mukaan Septuagintan lyhyempi teksti jakeissa 10:1–18 edustaa varhaisempaa vaihtoa tekstihistoriassa ja pidempi masoreettinen teksti myöhempää lisäystä. Adcock toteaa argumentoivansa tätä kantaa vastaan. Hän arvioi, että Jeremian kirjaan ei voida soveltaa yleistä tekstikriittistä periaatetta, jonka mukaan tekstikriittisten ratkaisujen tulee kyetä selittämään kaikki tekstistä säilyneet luku-tavat. Hän perustelee metodologisen kantansa vetoamalla siihen, että Jeremian kirjan tekstierot eivät ole tekstikriittisiä vaan heijastavat erilaisia toimitusprosesseja, kuten lyhentämistä, laajentamista ja tekstien uudelleen järjestämistä.

Adcock perustelee johtopäätöstään vetoamalla tekstien sisältöön ja muotoon. Pidemmän tekstin teemat ja yhtäläisyydet samankaltaisiin teksteihin muualla Raamatussa osoittavat, että se on kirjallisuustyyppiltään pyhän sodan hymni ja että siinä on samanlaisia rakenteellisia piirteitä kuin eskatologisissa hymneissä. Adcockin mielestä lyhyemmästä tekstistä puuttuu näiden lajityyppien keskeisiä piirteitä, koska sen teksti on muokattu myöhem-

pää, erilaista käyttöä varten. Lyhyemmässä tekstissä hän näkee piirteitä diasporassa käytetyistä manusteista.

Teoksen toinen luku sisältää jakeiden 10:1–18 masoreettisen tekstin analyysiä. Se on toteutettu tarkastelemalla tekstin runollisia piirteitä, joihin sisältyy säkeistöjen jaottelu, kiastisen rakenteen erotteleminen ja foneettisten piirteiden esittely. Jakson tarkoitus on osoittaa tekstissä olevat piirteet, joiden perusteella sen voi luokitella sekä pyhän sodan hymniksi että eskatologiseksi hymniksi, ja samalla osoittaa yhtymäkohtia samankaltaisiin teksteihin muualla Raamatussa (esim. Ex. 15:1–15, Deut. 4, Tuom. 5:3–5 ja Ps. 65 ja 135). Näiden hymnityyppien käsitteet on esitetty Gerhard von Radin pyhän sodan hymnin ja Herman Gunkelin eskatologisen hymnin mukaan. Septuagintan lyhyempi versio puolestaan ei sovi Adcockin mielestä laajempaan asiayhteyteen, koska siitä puuttuu laajemmalla tekstillä ei myöskään ole samoja yhteyksiä muihin raamatunkohtiin kuin masoreettisella tekstillä. Masoreettisen tekstin genreen ja runolliseen monitahoisuuteen vedoten Adcock esittää, että masoreettisen tekstin muoto on varhaisempi kuin Septuagintan.

Kolmannessa luvussa Adcock analysoi kohdan kreikankielistä käännöstä. Hän aloittaa luvun kuvailemalla lyhyesti Jeremian kirjan käännöksen käännöstapaa. Tämän päätteeksi hän toteaa, että kääntäjä on ollut uskollinen kääntämälleen heprealaiselle tekstille. Tällä hän tarkoittaa, että muutokset masoreettiseen tekstiin verrattuna ovat tapahtuneet jo käännöksen Vorlagessa. Tätä seuraa teoksen keskeisin anti, joka on hyvin huolellinen käännöstekninen jakeiden 10:1–18 analyysi. Adcock käy tarkasti läpi lähes jokaisen sanan käännöksen kiinnittämisen huomiota pienimpiinkin sanastollisiin ja lauseopillisiin seikkoihin. Tämä osuus kattaa suurimman osan

teoksesta ja on erittäin ansiokkaasti tehty.

Luvun lopussa Adcock palaa johtopäätöksiin. Hänen mukaansa Septuaginta seuraa tarkasti Vorlageaan, mutta tätä Vorlagea on lyhennelty ja muutettu alkuperäisestä, pidemmästä tekstimuodosta. Vaikuttavasta ja monitahoisesta sotahymnistä on tehty diasporassa asuville juutalaisille epäjumalanpalveluksesta varoittava tekstijakso, joka on samalla saanut piirteitä juutalais-hellenistisistä manausteksteistä. Muutoksen lomassa teksti on kadottanut alkuperäisen sanomansa ja samalla merkittävät yhtymäkohdat Raamatun muihin teksteihin.

Neljännessä luvussa Adcock esittelee toisen ja ensimmäisen vuosisadan eaa. juutalaisia tekstejä, joilla on kirjallinen suhde jakeisiin 10:1–18. Näitä ovat Qumranista löytyneet Jeremian kirjan ja Psalmien fragmentit (4QJer<sup>a, b, c</sup>, Apoc Jer C ja 11QP<sup>s</sup>), Jeremian kirje ja 1. Baruk. Näistä teksteistä löytyy yhtymäkohtia nimenomaan Septuagintassa olevaan tekstimuotoon joko samankaltaisina lukutapoina tai sisällöllisinä teemoina. Luvun tarkoitus on osoittaa, kuinka toisen ja ensimmäisen vuosisadan eaa. kirjallinen miljöö olisi ollut suotuisa ympäristö Septuagintan Vorlagessa tapahtuneille muutoksille.

Teoksessa on sekä vahvuuksia että puutteita. Pääluvut, jotka käsittelevät sekä masoreettista tekstiä että Septuagintaa, ovat hyvin huolellisesti tehtyjä. Masoreettisen tekstin muotokriittinen analyysi esittelee vakuuttavasti kyseisten jakeiden rakennetta ja funktiota niin tekstin lähikontekstissa kuin laajemmassa kokonaisuudessa. Septuagintan osalta käännösteknisen analyysin hyöty ulottuu tekstijakson ulkopuolelle, sillä siinä esitellään, kuinka tietyt käännösvastineet ja rakenteet ilmenevät muualla käännöksessä. Myös Septuagintan Jeremian kirjan käännöstävän esittely toimii erinomaisesti johdantona siitä kiinnostuneille lukijoille.

Johtopäätösten argumentoinnissa puolestaan on puutteita, sillä teoksessa keskustellaan hyvin vähän vaihtoehtoisista johtopäätöksistä. Tutkijoiden joukossa vallitsevan käsityksen mukaan Jeremian kirjan teksti on kehittynyt pikemminkin lyhyemmästä Septuagintan edustamasta tekstistä pidempään masoreettisen tekstin edustamaan tekstimuotoon. Adcock ei ole pyrkinyt teoksessa osoittamaan tätä vääräksi johtopäätökseksi, vaan ainoastaan tarjoaa tälle vastakkaista kehitysmallia. William McKanen jo 1980-luvulla esittämä rolling corpus -käsitys tekstin vähittäisestä kasvamisesta lyhyemmästä muodosta pidempään selittää kohdan 10:1–18 hyvin vakuuttavasti. Sen sijaan, että Septuagintan Vorlagesta olisi tarkoituksellisesti poistettu tiettyjä genre-piirteitä ja yhteyksiä muihin Raamatun teksteihin, on vakuuttavampaa ajatella, että nämä piirteet ovat myöhempiä lisäjä, joilla on haluttu kasvattaa tekstin sanomaa ja vaikutusvaltaa. Erityisesti Deuteronomiumin vaikutus erilaisien tekstien muokkaamisessa myöhäisellä toisen temppelein ajalla on hyvin dokumentoitu ilmiö, ja tämä voisi myös selittää yhtäläisyydet kohtien Jer. MT 10:1–18 ja Deut. 4 välillä.

Ehdotus, että lyhyemmästä tekstistä on poistettu runotekstille ja pyhän sodan genrelle olennaisia piirteitä, on myös ongelmallinen, koska siinä vedotaan tekstin rakenteelliseen yhtenäisyyteen, jota itsessään on mahdollista käyttää argumentoinnissa kumpaan suuntaan tahansa. Yhtä hyvin voidaan ajatella, että myöhempi toimittaja on halunnut lisätä nämä elementit, jotta teksti myötäilisi tarkemmin näihin kirjallisuustyyppeihin kuuluvia piirteitä ja rakenteita. Viimeksi mainittu johtopäätös on myös yleinen Jeremian kirjan tutkijoiden keskuudessa. Muutoksen suunnan osoittamiseksi tulisi vedota tekstin loogisuuden ja yhtenäisyyden lisäksi myös muihin todisteisiin.

Adcockin teoksen analyysi on hyvin huolellista ja hyödyllistä sekä

Jeremian kirjan heprealaisen tekstin että sen kreikkalaisen tekstin tutkimukselle. Hänen johtopäätöksensä tarjoavat kirjan kehitykselle vaihtoehdoisen mallin, mutta hän ei keskustele riittävästi aiempien tutkijoiden esittämien mallien kanssa. Adcockin tutkijaura on alkuvaiheissa, ja todennäköisesti hänen suunnitelmissaan on jatkaa tutkimusta Jeremian kirjan parissa. Jeremian kirjan kehityshistorian tutkimuksen kannalta toivoisi, että tulevissa julkaisuissa hän punnitsisi syvällisemmin muitakin kehitysmalleja.

MIIKA TUCKER  
TEOL. MAIST.

**HARRY SANFRID  
BACKSTRÖM**  
**Prästrgårdens ekonomi,  
kultur och teologi. Åbo:  
Åbo Akademis förlag 2018.  
510 + 49 s.**

Ennen papit asuivat pappiloissa. Kirkko oli jumalanpalveluselämän keskus; muu seurakunnallinen toiminta keskittyi pappilaan. Se oli papin koti, mutta samalla koko pitäjän yhteisöllisen, sosiaalisen ja kulttuurisen toimeliaisuuden keskus. Pappilassa majoitettiin arvovieraat, pidettiin kuntakokoukset, järjestettiin juhlat ja perustettiin yhdistykset. Pappiloiden koko maan kattava verkosto levitti ja sulatti sekä paikallisia, alueellisia että valtakunnallisia aatteita ja kulttuurivirtauksia. Esimerkillään pappilat vaikuttivat voimakkaasti alueensa rakennustapoihin, viljelymenetelmiin sekä karjan- ja puutarhanhoitoon. Reilun sadan vuoden aikana pappilat ovat menettäneet kaikki nämä yhteiskunnalliset roolinsa. Seurakunnatkin ovat hankineet kokoontumistilansa muualta. Viimeisin muutos koskee pappilan alkuperäistä tehtävää: enää vuosikymmeniä ei ole ollut itsestään sel-